PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Fejlesztő neve:
BOSNYÁKNÉ SZŰCS ERZSÉBET
Tantárgy:
TÖRTÉNELEM
Modul címe:
A TÉRBEN ÉS AZ IDŐBEN VALÓ TÁJÉKOZÓDÁS KÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE KÖZÉPISKOLÁBAN

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása:

A térben és időben való tájékozódás nélkül nem lehetséges az összefüggésekre épülő, a történelmi folyamatokat megértő történelemtanulás. Ennek fejlesztése tudatos tervezést, sokszínű feladattípus használatát igényli. A modul célja, hogy a hallgatók:

- tudatosan végiggondolják az ezzel a fejlesztési területtel kapcsolatos központi szabályozást (NAT, kerettantervi és érettségi követelmények),
- megismerkedjenek néhány lehetséges feladattípussal,
- e feladatokat maguk is kipróbálják,
- önállóan is készítsenek feladatokat,
- a történelmi térképnek, mint speciális ismerethordozó feldolgozásának, elemzésének módszereiben (a történelmi korszak és a történelmi tér azonosítása, a jelrendszer, színek, szimbólumok, méretarány feltárása, a térképen megjelenő információk összegyűjtése, rendszerezése, következtetések megfogalmazása) jártasabbá váljanak,
- a feladatok megoldására, illetve a feladatok készítésére tanári szerepben reflektáljanak.

2. Fejlesztendő tanári kompetenciák:

a, általános kompetenciák
A tanári kulcskompetenciák szerint a tanár szakmai felkészültsége birtokában hivatásának gyakorlása során alkalmas (*15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről):*

1. **a tanulói személyiség fejlesztésére**
2. **tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítésére, fejlesztésére**
3. **a pedagógiai folyamat tervezésére**
4. **a szaktudományi tudás felhasználásával a tanulók műveltségének, készségeinek és képességeinek fejlesztésére**
5. **az egész életen át tartó tanulást megalapozó kompetenciák hatékony fejlesztésére**
6. **a tanulási folyamat szervezésére és irányítására**
7. **a pedagógiai értékelés változatos eszközeinek alkalmazására**
8. **szakmai együttműködésre és kommunikációra**
9. **szakmai fejlődésben elkötelezettségre, önművelésre**

b, szaktanári kompetenciák:
A történelem tanár képes:

1. **a történettudomány korszerű kutatási eredményeinek, elméleteinek gyakorlatba való átültetésére, a tanítás-tanulás folyamataiban való felhasználására**
2. **a korszerű elméletekhez kapcsolódó értelmezési – elemzési – létrehozási - közzétételi stratégiáknak, módszereknek és eljárásoknak a tanulási folyamatokban való működtetésére, az aktív tanulói felhasználás megtanítására**
3. **a tanulók történelem iránti érdeklődésének felkeltésére, elmélyítésére**
4. **hozzásegíteni a tanulókat saját történelmi narratíváik megalapozásához**
5. **a történelmi források kritikus elemzésének képességét kialakítani, fejleszteni, a tanulási folyamatba beilleszteni**
6. **a tanulók térbeli és időbeli tájékozódási képességét kialakítani és fejleszteni**
7. **a tanulók történelmi fogalomhasználatának kialakítására és a szakszókincs alkalmaztatására / használtatására**
8. **történelmi személyek, események, folyamatok, jelenségek értékelési szempontjainak megfogalmazására és más értékelési szempontok elfogadásának elősegítésére**
9. **az ember és társadalom– és más műveltségterületek tartalmainak tanulói tevékenységben való összekapcsolására**
10. **a tanulók kulturális, szociális és személyes kompetenciáinak fejlesztésére, beállítódásuk befolyásolására**
11. **a tanulók szövegértési – szövegalkotási - érvelési kompetenciáinak differenciált fejlesztésére különböző tanulási és kommunikációs helyzetekben**
12. **a történelemtanítás taneszközeinek, ismerethordozóinak használatára és azok tartalmának kritikai elemzésére**

3. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

- a hallgatók történelmi ismeretei,
- a kognitív, személyes és szociális kompetenciák ismerete,
- kulcskompetenciák és szaktárgyi kompetenciák ismerete,
- a kompetencia alapú történelemtanítás jellemzői,
- a kooperatív munkaformák,
- a kritikai gondolkodás és annak RJR modellje.

4. Eszközigény:

csomagolópapírok, filctollak; az országos szintű szabályozások témával kapcsolatos részeinek fénymásolatai; a kipróbálandó kész feladatok fénymásolatai, esetleg számítógépes hozzáférésük; a feladatok megoldásának megbeszéléséhez számítógép, projektor, középiskolai történelem atlaszok; 9-12. évfolyam számára készült tankönyvek a feladatkészítéshez; kompetencialisták (általános, szaktárgyi)

5. Szakmódszertani óravázlat:

R

1. Tapasztalatok, ismeretek összegyűjtése a témával kapcsolatban

a. Próbálják felidézni, hogy eddigi középiskolai és felsőfokú történelem tanulmányaik folyamán hogyan, milyen módszerekkel fejlesztették a történelmi térben és időben való tájékozódásukat! Gondolataikat rögzítsék egy nagy csomagolópapíron. Használják a fürtábrát a poszter elkészítéséhez!

b. Ha elkészültek, gyűjtsenek további ismert módszereket más párosoktól, s egy másik színt használva egészítsék ki az ábrát!

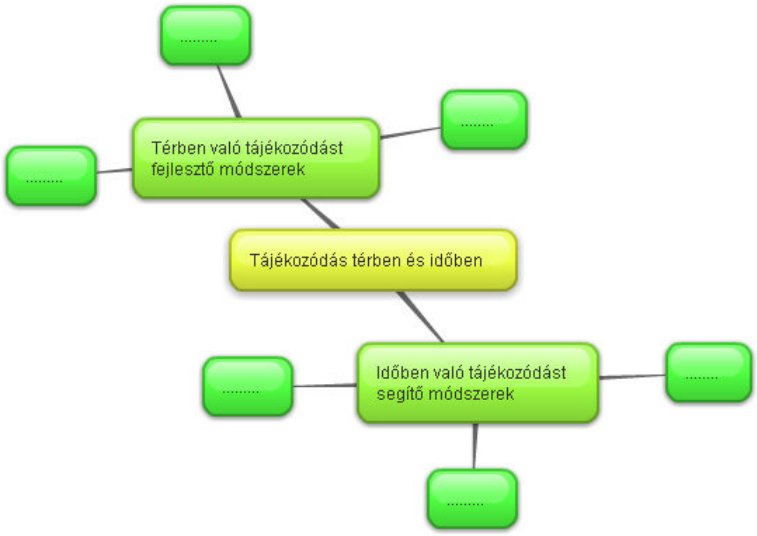

2. A térben és időben való tájékozódás követelményrendszere

a. Gyűjtsék össze eddigi ismereteik alapján, hogy milyen kötelező érvényű dokumentumok és hogyan szabályozzák a térben és időben való tájékozódás követelményrendszerét a közoktatásban!

b. A követelményrendszert szabályozó dokumentumok mellékelt részletei alapján készítsenek egy-egy pókhálóábrát a térben és időben való tájékozódás követelményeiről!

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500
KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800
TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

NAT
9-12. évfolyam:
„Történelmi korszakok, periódusok nevének használata a történelmi idő tagolására.
Az idő ábrázolása vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése.
Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának ismerete.
A tanultak elhelyezése az időben a kiemelt időpontokhoz képest.
Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.
A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem és a helytörténet eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése.
Az egyes történelmi jelenségek (gazdaság, kultúra, politika stb.) eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése.
Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása, a változások hátterének feltárása.
A történelmi tér változásainak leolvasása különböző (pl. népsűrűséget, vallási megoszlást ábrázoló) térképekről.
Az adott téma tanulmányozásához leginkább megfelelő térkép kiválasztása különféle atlaszokból.
Egyszerű térképvázlatok rajzolása szöveges információforrások alapján.”
Kerettantervi követelmények:
„Fontos feladat az időben való tájékozódás képességének és készségének fejlesztése. Bármelyik történelmi esemény megismeréséről is van szó, a megértés alapvető feltétele, hogy a tanulók lássák egységben a topográfiai és a kronológiai adatokat. A diákoknak tudniuk kell az események sorrendjét, fel kell ismerniük az egy időben zajló eseményeket. Tudniuk kell a legfontosabb évszámokat. Nem okozhat nehézséget számukra az egyszerű kronológiai táblázatok elkészítése, kronológiai munkák használata.
Fontos a történelmi térben való tájékozódás képességeinek továbbfejlesztése is. A történelmi térképek olvasása, a terület és a távolság kiszámítása és becslése, egyszerűbb térképvázlat önálló megrajzolása váljon készségszintű tudássá. A diákoknak fel kell ismerniük a történelmi tér változásait. A legfontosabb történelmi helyeket el kell helyezniük vaktérképen is. Képessé kell válniuk a történelmi és földrajzi térképek összekapcsolására, a történelem eseményeinek és a természeti feltételek viszonyának érzékeltetésére. Mindezek gyakorlása során alkalmat kell teremteni a történelmi jelenségek értelmezésében az ökológiai szemléletmód kialakítására is.”

Érettségi követelmények:

	Középszint	Emelt szint
1. A történelmi térképek felhasználása ismeretszerzéshez	Ismerje a térképes ábrázolás fontosabb sajátosságait (pl. színek, szimbólumok). Tudjon egy történelmi eseménysort, folyamatot történelmi térkép vagy térképvázlat segítségével kérdések alapján vagy önállóan bemutatni.	Különböző térképek összehasonlításával tudjon változásokat vagy folyamatokat (pl. etnikai, településszerkezeti, gazdasági) bemutatni.
2. Történelmi helyszínek azonosítása különböző térképeken	Legyen képes a fontosabb történelmi topográfiai neveket a vaktérképen bejelölt pontokhoz vagy területekhez kapcsolni, és alapvető ismereteket gyűjteni.	Legyen képes vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszíneket azonosítani.
3. A földrajzi környezet szerepe az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulásában	Tudjon példákat felsorolni arra, hogy a földrajzi környezet hatással volt az egyes történelmi kultúrák és államok kialakulására.	Tudjon feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni a földrajzi környezetnek az egyes civilizációk kialakulásában játszott szerepéről.
4. A történelmi fejlődés során kialakult régiók bemutatása térképen	-	Történelmi térképvázlat és más segédlet (pl. források, kulcsszavak, szempontok) alapján legyen képes jellemezni a korszak történelmi régióit
5. Egyszerű történelmi térképvázlatok készítése	Tudjon atlasz segítségével egyszerű történelmi vázlatot készíteni.	Tudjon történelmi térképvázlatot készíteni, vaktérkép és más források alapján történelmi jelenségek és eseménysorok bemutatására.
6. A történelmi tér változásainak ismerete	-	Legyen képes a történelmi régiók, államok határainak változását indokolni. Legyen képes értelmezni és összehasonlítani az ugyanazon régiót, államalakulatot, vagy népet bemutató, különböző korokat ábrázoló térképeket és térképvázlatokat.

7. Konkrét történelmi események térben és időben való elhelyezése	Legyen képes a fontos történelmi eseményeket sorrendbe állítani, évszámokkal, helyekkel és nevekkel összekapcsolni. Legyen képes megadott segítséggel (pl. térképvázlat, kronológiai tábla, forrás) konkrét eseménysorokat bemutatni.	Legyen képes önállóan konkrét eseménysorokat bemutatni. Legyen képes eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezni.
8. A nagy történelmi korok és a kisebb korszakok elnevezésének és sorrendjének, valamint legfontosabb jellemzőinek ismerete	Tudja a nagy történelmi korok és kisebb korszakok sorrendjét megállapítani, jellemzőiket felsorolásból kiválasztani.	Legyen képes a különböző történelmi korszakokat több szempontból jellemezni.
9. Különbségek és egybeesések felismerése, értelmezése a világtörténet és a magyar történelem legfontosabb eseményei között	Ismerje fel az egyetemes és a magyar történelem felsorolt eseményeiből azokat, amelyek időbeli közelség vagy valamilyen összefüggés alapján egymáshoz kapcsolhatók. Tudjon kiválasztani jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségeket, akik egymással kapcsolatban álltak.	Tudja felsorolásból kiválasztani az egymáshoz kapcsolható jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségek kortársait. Tudjon magyar történelmi eseményekhez egyetemes, egyetemes történelmi eseményekhez magyar eseményeket rendelni időbeli közelség alapján (pl. azonos év, évtized, helyszín).
10. Európa történetének (az ókortól napjainkig) többszempontú korszakolása	-	Tudja az egyetemes vagy a magyar történelmet megadott szempontból korszakokra felbontani (pl. gazdasági, kulturális fejlődés, tudományos gondolkodás).

J

Oktatói kalauz a csoportok számára:
Az alábbiakban néhány lehetséges feladattípust próbálhatnak ki, melyek a térben és időben való tájékozódás fejlesztését (illetve annak ellenőrzését) szolgálják.
Csoportban (3-4 fő) dolgozzanak! ! (A feladatok ajánlott megosztása a hallgatói csoportok között: I. Ókor – ókori Hellasz és Itália a kezdeti időkben; II. Magyarország 1848-49-ben / A forradalom és Pest-Buda 1848. március 15-én; III. Magyarország 1848-49-ben / A szabadságharc; IV. Magyarország határainak változása a 20. században; az V. és a VI. feladatot minden csoport oldja meg!)

1. Oldják meg a középiskolás diákok számára készített feladatokat!
2. A feladatok közül válasszanak ki egyet, s megoldása közben figyeljék meg saját gondolkodási folyamatukat, készítsenek erről folyamatábrát!
Keressék meg a folyamatábra alapján, hogy mely részeknél fordulhat elő olyan helyzet, amikor a megoldó esetleges megértés- és/vagy ismeretdeficitje akadályozza a feladat megoldását! Fogalmazzák meg, hogy milyen módon lehet segítséget nyújtani a feladat megoldójának ezekben az esetekben?
3. Fogalmazzák meg, hogy az egyes feladatok:
a. a térben és időben való tájékozódás mely követelményeihez készültek, illetve mely a történelem tantárgy során fejlesztendő szaktárgyi kompetenciák fejlesztését szolgálják!
b. milyen kulcskompetenciák és milyen kognitív, személyes és szociális kompetenciák fejlesztését segítik!
Ehhez használják a követelményeket, illetve az azokról készített pókhálóábrákat, ha szükséges, akkor a kompetencialistákat is!
4. Az egyes csoportok osszák meg egymással a 2-3. feladat megoldásait!
A középiskolásoknak készült feladatok megoldását nem kell ismertetni, de a feladatokat érdemes kivetíteni.

FELADATOK A KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK / A HALLGATÓK SZÁMÁRA

I. vagy Feladatok az ókori Hellasz téma összefoglalásához

1. / A.

a. A betűjelek segítségével állítsd időrendi sorrendbe az alábbi Athén történelmével kapcsolatos eseményeket!
b. Az aláhúzott eseményekhez köss konkrét időpontot!
c. Az események betűjelét írd az időszalag fölé a megfelelő időszakhoz!
d. Jelöld be a görög időszámítás kezdetét az időszalagon! Használj más színt!

a. Peiszisztratosz türanniszt hoz létre
b. Drakón írásba foglalja a törvényeket
c. Athén vezetésével megalakul a déloszi szövetség
d. Kleiszthenész bevezeti a cserépszavazást
e. A népgyűlési részvételért is napidíjat fizetnek Athénban
f. Marathónnál Miltiadész irányításával az athéniak legyőzik a perzsákat
g. Szolón vagyoni osztályokba sorolja Athén polgárait és az egyes osztályokhoz politikai jogokat és katonai kötelezettségeket rendel
h. Szalamisz mellett a perzsa flotta vereséget szenved az athéniaktól
i. Athén vereséget szenved a peloponnészoszi háborúban
j. Periklész javaslatára az 500-as tanács és az esküdtbíróság tagjai napidíjat kapnak

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

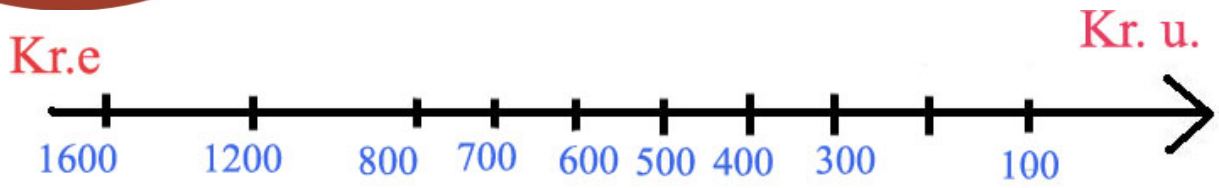

2. / A.
a. Milyen nevezetes helyeket jelölnek a térkép számai?
b. Miről nevezetesek?

1. / B.
a. A betűjelek segítségével állítsd időrendi sorrendbe az alábbi történelmi eseményeket!
b. Az aláhúzott eseményekhez köss konkrét időpontot, illetve ahol lehetséges, konkrét helyszínt!
c. Az események betűjelét írd az időszalag fölé a megfelelő időszakhoz!
d. Jelöld be a görög időszámítás kezdetét az időszalagon! Használj más színt!

a. Az első feljegyzés arról, hogy kik voltak a nyertesei a Zeusz tiszteletére rendezett ünnepi versenynek
b. Trójai háború
c. Leonidász spártai király megkísérli néhány ezer görög harcossal feltartóztatni Xerxész seregét
d. Megszűnik az uralkodói háztartások rendszere, eltűnik a lineáris B írás, általános elszegényedés a jellemző
e. Nagy Sándor uralkodása
f. A poliszok makedón fennhatóság alá kerülnek

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

g. Athén gazdasági, politikai és katonai értelemben is nagyhatalommá válik
h. A nagy görög gyarmatosítás kora
i. A poliszrendszer válsága
j. Az ún. hellenisztikus államok kialakulása

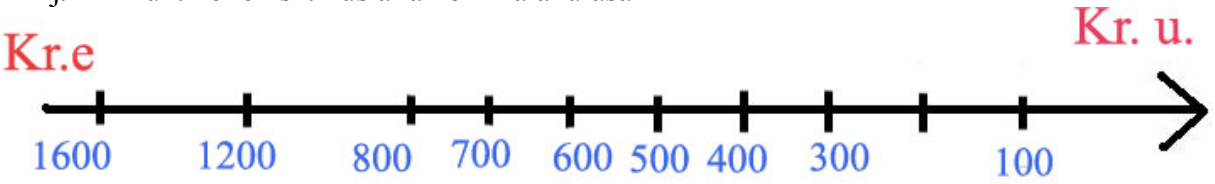

2. / B.
a. Jelöld a térképen a perzsa hadjáratok útvonalát! A különböző időpontokban és útvonalon indított hadjáratokat jelöld eltérő módon!
b. Készíts jelmagyarázatot, melyből kiderül, hogy a hadjáratok milyen sorrendben követték egymást!
c. Milyen eredménnyel jártak az egyes hadjáratok?

II. Itália a kezdeti időkben (Az ókori Róma történelmének bevezetésekor: ráhangolódás.)

A térkép (Száray Miklós: Történelem I. 107. o.) és a középiskolai történelem atlasz segítségével válaszoljatok az alábbi kérdésekre!

„Itália a kezdeti időkben”

1. Mit jelent, hogyan értelmezhető a cím?
2. Milyen típusú információkat jelenít meg a térkép?
3. Hogyan jeleníti meg ezeket az információkat?
4. Mely típusú információk megjelenítéséhez szükséges jelmagyarázat? Miért?
5. Hasonlítsátok össze az Appennini-félsziget és a Balkán-félsziget görögök lakta területének partvonalát, illetve a területek természetföldrajzi adottságait! Milyen különbséget láttok? A különbségek alapján miben különbözhet a rómaiak gazdasága a görögökétől? (Használjátok az ókori Hellasz téma tankönyvi térképeit vagy az atlaszotok megfelelő térképeit!)
6. Mit tudtok a térképen megjelenített népekről?
   a. Kik a punok?
   b. Hogy kerültek Itáliába a görögök? Mikor?
   c. Tudtok-e valamit az etruszkokról?
   d. Mit tudtok az italikuszokról?

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

III. Magyarország 1848-49-ben

1. A forradalom (Új ismeretek tanítása: jelentésteremtés.)
A térkép (Száray Miklós: Történelem III. 77. o.) és a kronológiai adatok felhasználásával oldjátok meg a feladatokat, válaszoljatok a kérdésekre!

Kronológia:
1848. március 1. – Pozsonyba megérkezik a párizsi forradalom híre
1848. március 3. – Kossuth azonnali reformokról szóló felirati javaslatot készít
1848. március 4. – az alsótábla elfogadja a felirati javaslatot
1848. március 11. - a pesti Ellenzéki Kör tagja, Irinyi József megfogalmazza a 12 pontot, s az Ellenzéki Kör (Kossuthékkal egyeztetve) petíciós mozgalom szervezésére készül
1848. március 14. - a felsőtábla is megszavazza a felirati javaslatot; Pestre megérkezik a bécsi forradalom híre, a Pilvax fiataljai önálló, gyors cselekvésről döntenek
1848. március 15. – a rendi országgyűlés küldöttsége Bécsbe viszi a felirati javaslatot; forradalom Pesten
1848. március 17. - István nádor az uralkodó felhatalmazásával miniszterelnökké nevezi ki Batthyány Lajost
1848. március 18. – Pozsonyban az országgyűlés folytatja a törvénykezési munkát

1848. április 11. - az uralkodó szentesíti a március 18-a óta elkészült törvényeket

Feladatok, kérdések:

1. Tanulmányozd a térképjeleket, majd fogalmazd meg röviden, hogy milyen típusú információkat találsz a fenti tematikus térképen!
2. A térkép információinak és történelmi ismereteidnek felhasználásával fogalmazz meg következtetéseket!
3. A térkép és a kronológia segítségével egészítsd ki az alábbi táblázatot!
4. A táblázat kitöltése után válaszolj az alábbi kérdésekre!

a. Milyen szerepe volt a nemzetközi eseményeknek az 1848. márciusi magyar történésekben? Érvelj véleményed mellett 2 példa felhasználásával!
b. Hogyan befolyásolták a bécsi udvar magyarokkal kapcsolatos magatartását a nemzetközi események? Miért?
c. Milyen kapcsolatot látsz a magyarországi színhelyeken történtek között?

Forradalmak 1848 tavaszán				
Forradalmak a Habsburg Birodalmon kívül	**Forradalmak a Habsburg Birodalomban**			
	Itália	Bécs	Magyar Királyság	
			Pozsony	Pest-Buda
Palermo: Nápoly: **Párizs**: München:			március 1. : március 3. : március 4. :	
				március 11. : .
		Forradalom Bécsben:		
			március 14. :	március 14. :
			március 15. :	március 15. :
			március 17. :	
Berlin:	Milánó, Velence:		március 18:	
			április 11. :	

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

2. Pest-Buda 1848. március 15-én

A március 15-i események sorrendjében lásd el sorszámokkal a térképen található helyszíneket, s a képeket helyezzétek el a térképvázlat megfelelő helyszíneihez kapcsolva! Petőfi naplójának részlete (Száray Miklós: Történelem III. 148. o.), az alábbi térkép és képek segítségével oldd meg a feladatot!

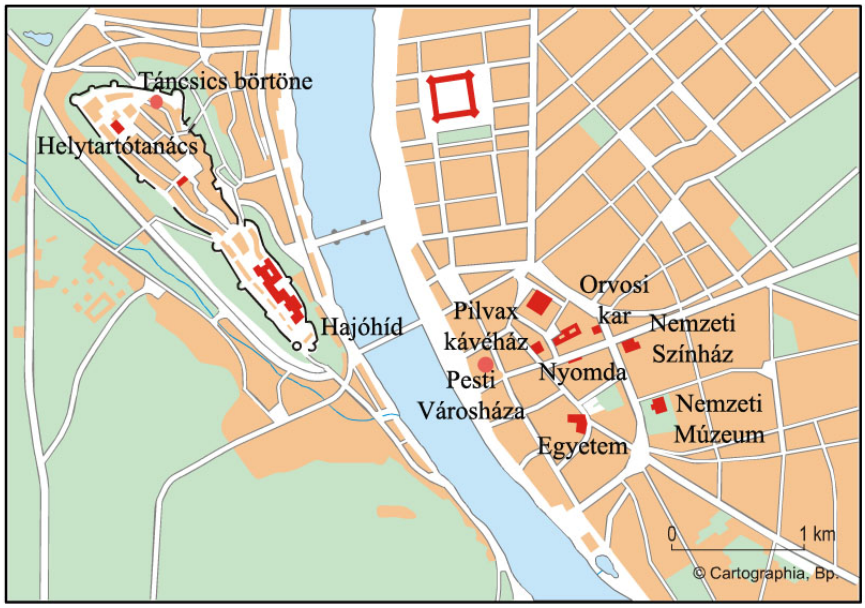

(Forrás:http://sdt.sulinet.hu/Player/Default.aspx?g=ba439314-aeba-4f20-bba2-6f952fab7591&cid=000a22f3-a3f4-455c-acd6-e74e624565f9 / átalakítva)

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

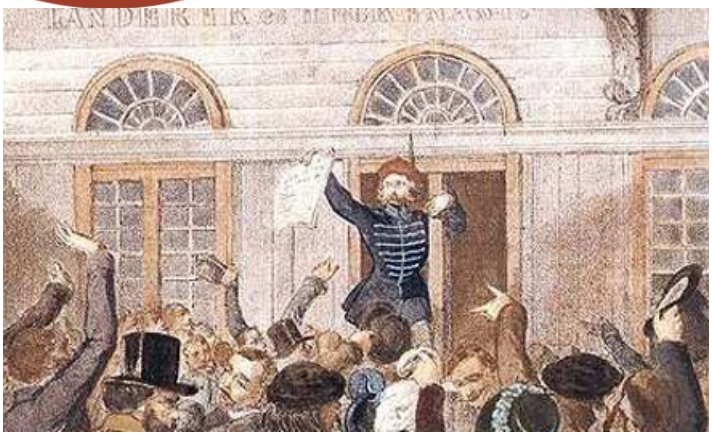

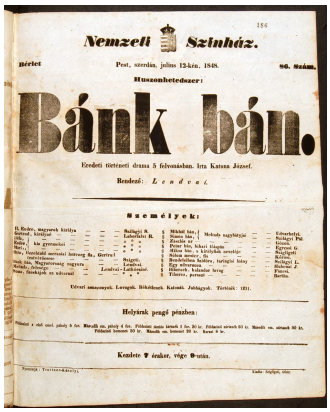
Nemzeti Szinház.

Pest, szerdán, julius 12-kén. 1848. 86. Szám.

Bánk bán.

Eredeti történeti dráma 5 felvonásban, irta Katona József.

Rendező: Lendvai.

Személyek:

Mit kíván a magyar nemzet.

Legyen béke, szabadság és egyetértés.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

(Forrás:http://www.google.hu/search?tbm=isch&hl=hu&source=hp&biw=994&bih=589&q=m%C3%A1rcius+15&gbv=2&aq=0&aqi=g10&aql=&oq=m%C3%A1rc)

3. vagy A szabadságharc (új ismeretek feldolgozásához, esetleg összefoglaláshoz)

A vaktérképekhez kapcsolódó feladatokat a tankönyv megfelelő részei és a középiskolai történelem atlasz témához kapcsolódó térképei alapján kell megoldani.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

A. A szabadságharc első szakasza

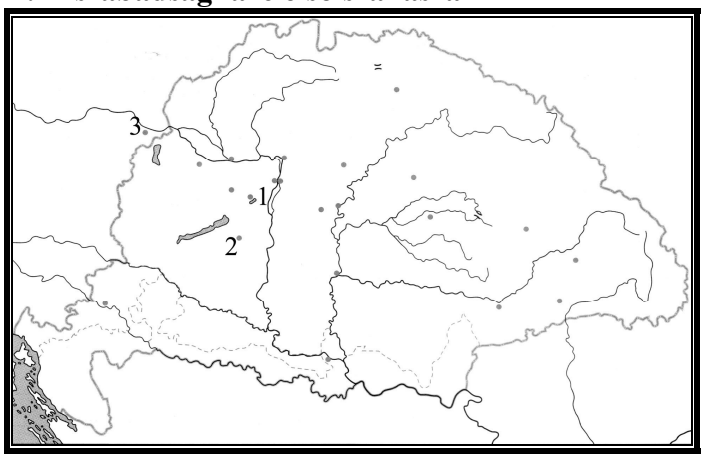

A számokkal jelzett helyeken a szabadságharc első szakaszának fontos csatái zajlottak.

1. Azonosítsd a helyszíneket!
2. Mikor voltak e csaták?
3. Milyen eredménnyel zárultak?

A válaszokat foglald táblázatba!

B. A Magyarország ellen elrendelt általános támadástól az első magyar ellentámadásig

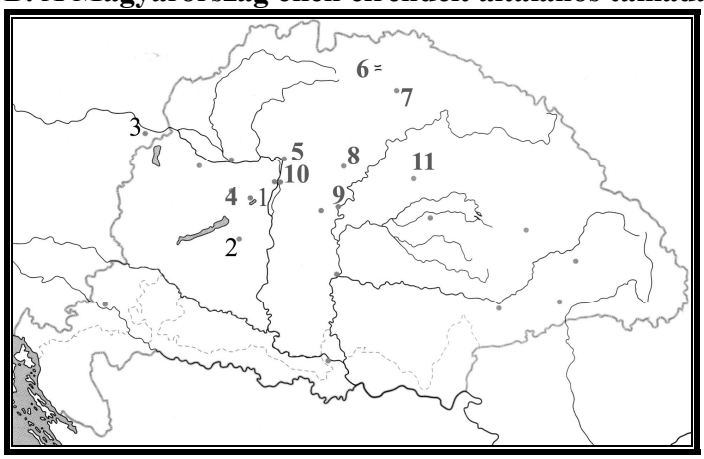

A 4 és 11 közötti számok a Bécs által elrendelt általános támadástól az első magyar ellentámadásig tartó időszak fontos helyszíneit jelölik.

1. Ki rendelte el az általános támadást Magyarország ellen?
2. Azonosítsd a helyszíneket!
3. A 4-es, 6-os, 8-as helyszínek esetében mikor voltak a csaták, milyen eredménnyel?
4. Mi a jelentősége az 5-ös, 9-es, 10-es és 11-es számmal jelölt helyszíneknek az adott időszakban? (A 2-4. feladatok megoldását foglald táblázatba!)

C. Az erdélyi hadszíntér

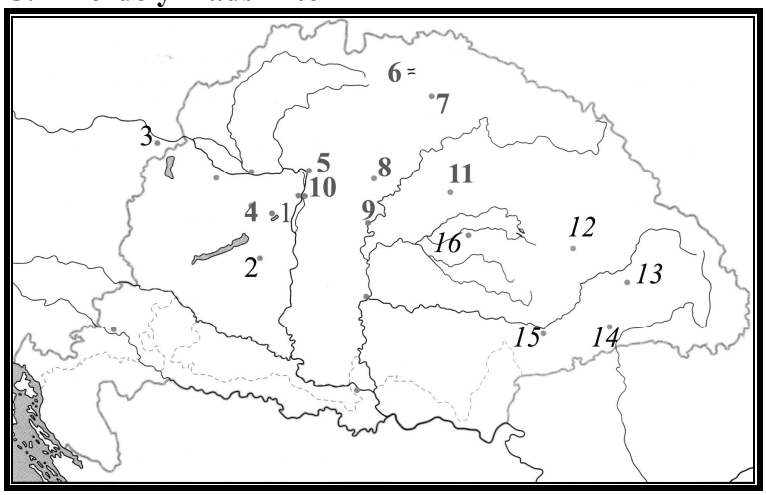

Az erdélyi hadszíntér fontos helyszíneit jelölik a 12-16-os számok.

1. Milyen helyszíneket jelölnek a számok? Melyik helyszín az, amelyik nem az ott folyó csatáról nevezetes?
2. Mely időszakban zajlottak Erdélyben a harcok?
3. Kikkel kellett a magyaroknak felvenni a küzdelmet?
4. Ki és milyen eredménnyel irányította a magyar seregeket?
5. Mi ennek a helyszínnek az országos jelentősége?

D. A tavaszi hadjárattól a vereségig

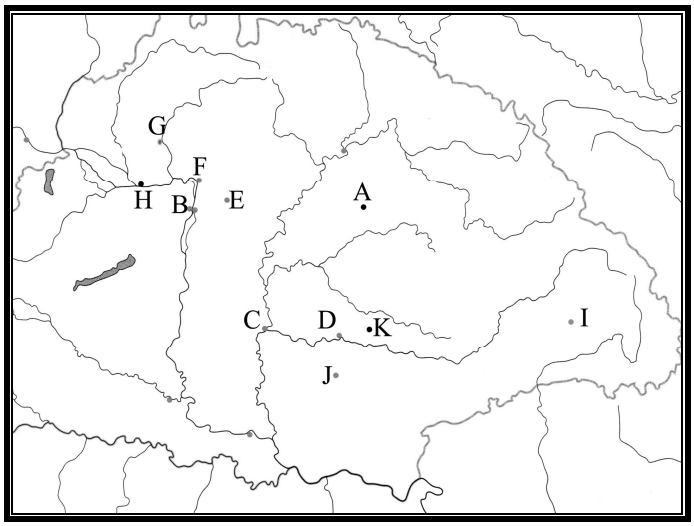

1.Temesvár	**2. Buda**
3. Világos	**4. Isaszeg**
5. Segesvár	**6. Komárom**
7. Arad	**8. Nagysalló**
9. Debrecen	**10. Vác**
11. Szeged	

A betűjelek a tavaszi hadjárattól a vereségig tartó időszak fontos helyszíneit jelölik.

1. Párosítsd a betűjeleket és a sorszámokat!

2. Csoportosítsd a helyszíneket! Melyek voltak a tavaszi hadjárat, és melyek az osztrák-orosz túlerővel harcoló utolsó időszak fontos helyszínei?
3. Mikor zajlott a tavaszi hadjárat?
4. Milyen szerepe volt Komáromnak és Szegednek a magyar haditervben, mellyel az osztrák és orosz seregekkel szemben kellett felvenni a harcot?

IV. vagy Magyarország határainak változása a 20. században

A, A trianoni béke tanításakor

1. Magyarország az Osztrák-Magyar Monarchiában az első világháború előtt

(Forrás: http://www.tortenelemklub.hu/index.php?tema=13)

Feladatok, kérdések:

1. Mikor jött létre az Osztrák-Magyar Monarchia?
2. Nevezd meg az Osztrák-Magyar Monarchia osztrák feléhez tartozó nagy történelmi részeket!
3. Melyik terület vált legkésőbb a Monarchia részévé? Hogyan?
4. Miért sajátos helyzetű az Osztrák-Magyar Monarchiában Bosznia? A helyzetére utaló térképjel magyarázatát alakítsd át úgy, hogy ez egyértelműen kiderüljön!

2. Az Osztrák-Magyar monarchia etnikai helyzete

Az Osztrák-Magyar Monarchia etnikai térképe
(Forrás: mek.oszk.hu)

Kérdések:

1. Hogyan jellemezhető az Osztrák-Magyar Monarchia az etnikai összetétel és az etnikumok elhelyezkedése alapján? Van-e különbség e szempontok alapján a dualista állam két része között?
2. Milyen okokra vezethető vissza ennek az állapotnak a kialakulása?
3. Milyen érvet szolgáltatott ez a helyzet a győztesek számára az első világháborút lezáró békeszerződések készítésekor?

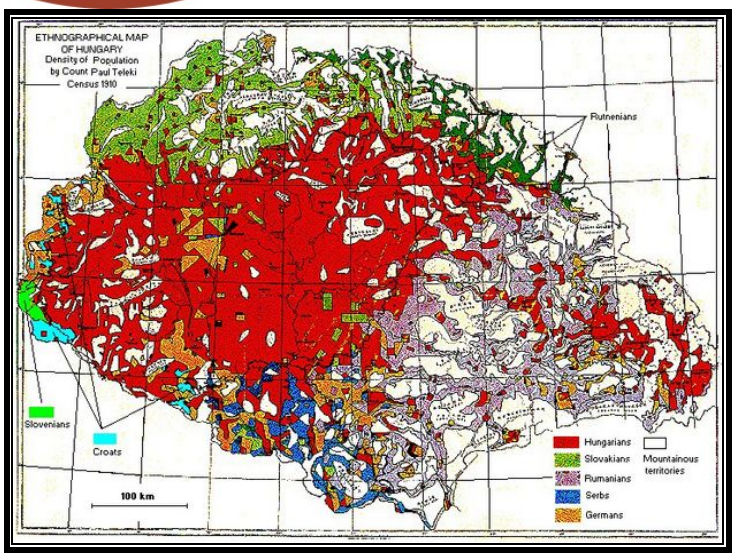

Teleki Pálnak az 1910-es adatok alapján készített etnikai térképe
(Forrás: http://sagv.gyakg.u-szeged.hu/tanar/farkzolt/HORTHY/VORTERK.HTM)

4. Mikor játszott fontos szerepet ez a térkép? Sikerült-e betöltenie a neki szánt szerepet?
5. Miben más ennek a térképnek a módszere az előző térképhez képest? Miért ezt az ábrázolási módszert választotta Teleki Pál?

3. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása és a trianoni békeszerződés területi következményei

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

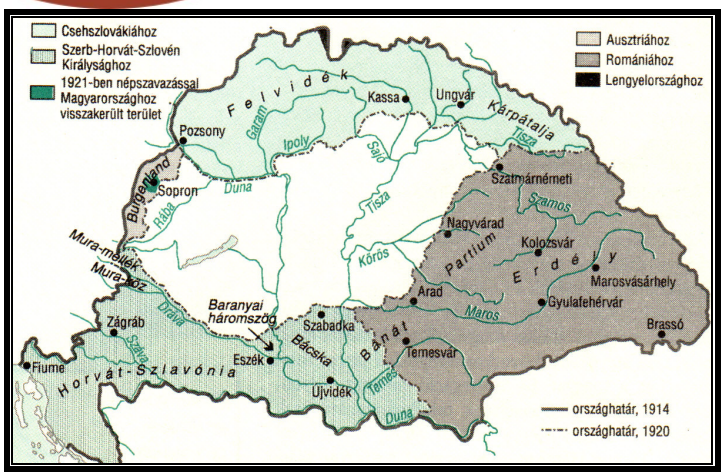

(Forrás: Dupcsik Csaba- Repárszky Ildikó: Történelem IV.; Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2003. 36. és 95. o.)

Feladatok, kérdések:

1. Mely országok osztoztak a megszűnő az Osztrák-Magyar Monarchia területén?
2. Mikor, hol írta alá Magyarország az első világháborút lezáró békeszerződést?
3. Sorold fel, hogy mely országok milyen magyar területeket kaptak Magyarországból a trianoni békeszerződés alapján!
4. Milyen területet sikerült az eredeti elcsatolási szándék ellenére megtartania Magyarországnak? Hogyan?

B, Összefoglaláshoz a Magyarország a második világháborúban témánál

4. A Horthy-korszak revíziós eredményei

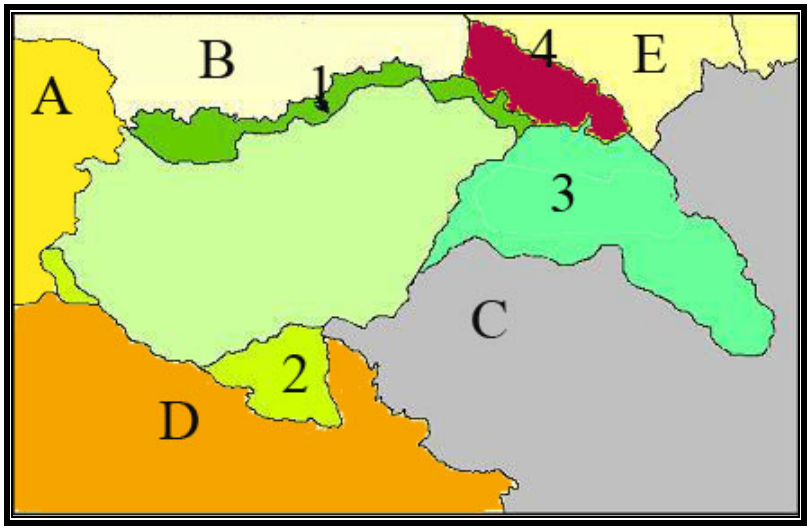

(Forrás: http://www.tortenelemklub.hu/index.php?tema=13 /átalakítva)

Feladatok, kérdések:

1. A számok a revíziós eredmények során visszaszerzett területeket jelzik. Mely országokhoz tartoztak ezek a területek az első világháború után? Mikor és hogyan sikerült visszaszerezni ezeket a területeket? Készítsetek táblázatot!
2. A betűk országokat jeleznek. Nevezd meg az országokat! Melyik kakukktojás magyar szempontból? Milyen helyzetben vannak a revíziós területszerzések idején?

V. Történelmi korszakok

a. Az alábbi állításokat rendezd csoportokba úgy, hogy egy csoportba kerüljenek az azonos európai történelmi korszakokra jellemző állítások!
b. Azonosítsd (nevezd meg) a történelmi korszakokat!

1. Az iparcikkeket céhes keretek között állítják elő.
2. A királyok a rendekkel együttműködve kormányozzák országaikat.
3. A jobbágyság személyes függősége lazul, néhány országban a jobbágyság megszűnik.
4. A kereszténység hívei vagy a katolikus vagy az ortodox egyház tagjai.
5. Az ipari termelésben terjednek a manufaktúrák.
6. A levantei és a hanza kereskedelmi útvonalak a meghatározóak.
7. Egyes európai országok gyarmatokat szereznek.
8. Az országok egy jelentős részében abszolutizmust alakítanak ki az uralkodók.
9. A katolikus egyházat bírálók önálló egyházakat hoznak létre.
10. A mezőgazdaság fejlődése demográfiai robbanást eredményez.
11. Kialakul és erősödik az európai munkamegosztás.

VI. Közép-Európa sajátosságai

(Forrás: Száray Miklós: Történelem II.; Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007., 41. o.)

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Feladatok, kérdések:

1. Melyik történelmi korszak közép-európai sajátosságait mutatja a tematikus térkép? A térkép mely információi segítenek a térképen ábrázoltak történelmi korszakhoz kapcsolásában?
2. Milyen szempontok szerint jellemzi a megjelenített európai régiót?
3. Milyen szempontot lehetne még használni?
4. Eddig szerzett ismereteidet is felhasználva fogalmazd meg néhány mondatban, hogy milyen sajátosságai vannak Közép-Európának a korszakban más európai régiókkal összehasonlítva!

R

1. Vegyék számba, hogy milyen típusú térképekkel találkoznak a diákok az atlaszokban, tankönyvekben!
Gyűjtsék össze, hogy milyen szempontokat kell figyelembe venni a térképelemzés, a térképekkel kapcsolatos feladatok összeállítása során!

2. Készítsenek feladatokat, kérdéseket az alábbi térképekhez (az egyes csoportok csak egyhez)! (A térképek megtalálhatók a középiskolai történelem atlaszban.) A feladatok szolgálják a térben és időben való tájékozódás fejlesztését is!
Tervezzék meg azt is, hogy a tanítási folyamatban mikor és hogyan használnák fel a feladatokat!
Készítsenek pókhálóábrát azokról a szempontokról, amelyeket Önök szerint figyelembe kell venni a tervezéskor!
Végül a csoportok osszák meg egymással munkájuk eredményét! Hasonlítsák össze a pókhálóábrákat!

A, Az ipari forradalom első, klasszikus szakasza Angliában

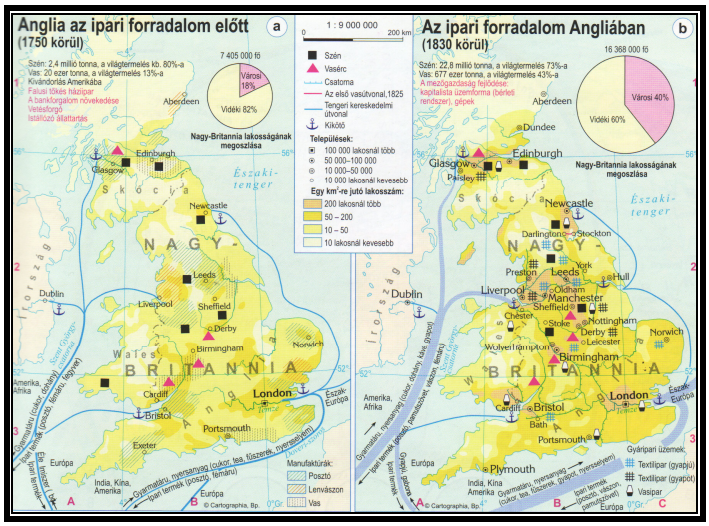

B. Reformáció és katolikus megújulás Magyarországon

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

3. vagy Néhány a gyakorlatban kipróbált feladatról készült órafelvétel elemzése

I. Az ókori Hellasz (összefoglalás)

1. Milyen tanári utasítások hangzanak el, mielőtt a diákok hozzálátnának a feladataik megoldásához?
2. Miért van szükség ezekre az utasításokra?
3. Melyik utasítást nem tartják be a diákok?
4. Hogyan reagál erre a tanár? Miért?
5. Az események időrendbe állítását kérő feladatok ellenőrzésekor mindkét esetben elhangzik ugyanaz a tanári kérdés. Melyik az? Mi a szerepe?
6. Hogyan oldja meg a tanár a feladat ellenőrzését úgy, hogy az ne csupán a helyes sorrend egyszerű ellenőrzését, rögzítését jelentse?
7. Hogyan ellenőrzik a térképes feladatot? Miért?
8. Mit csinálnának másképp? Miért?

II. Az 1848-as magyar forradalom (új ismeretek tanítása)

1. Hogyan indítja a csoportmunkát a tanár?
2. Milyen az óra indításakor egyértelműen felismerhető feladatai voltak a tanárnak a csoportmunkás óra megtervezésekor?
3. Milyen szerepe van a tanárnak a csoportok munkája közben?
4. Miért szakítja meg a tanár a csoportmunkát?
5. Az 1848-as pesti eseményekkel kapcsolatos feladat prezentációjánál milyen módszert használ a tanár a hibák javítására?
6. Mi a szerepe a tanárnak a prezentáció alatt?
7. Mit csinálnának másképp? Miért?

III. Az ókori Róma (bevezető óra)

1. Hogyan ellenőrzik a páros munkában megkeresett válaszok helyességét? Miért így?
2. Lehetne-e másképp? Ha igen, hogyan?
3. Mi a szerepe a projektornak a látott órarészletben?
4. Milyen módon szoktatja a tanár fegyelmezett, logikus gondolkodásra, feladattartásra a diákokat? Keressenek 2-3 példát!
5. Mit csinálnának másképp? Miért?

4. Kilépőkártya

1. Mennyire ismerte a modul témájának kompetenciafejlesztési követelményeit? Karikázza be az alábbi lehetséges válaszok közül azt, amely leginkább megfelel eddigi ismeretei mértékének!

1. Eddig is tisztában voltam e követelményekkel.
2. Olvastam már ezeket a követelményeket, de nem gondoltam át, értelmeztem őket alaposan.
3. Hallottam róluk.
4. Úgy gondoltam, ráérek megismerni őket a tanári munkám során.

2. Változott-e véleménye arról, hogy mennyire fontos a követelmények ismerete? Válaszát indokolja!

3. Mivel bővültek ismeretei a térben és időben való tájékozódás fejlesztésének lehetőségeiről?

6 Megjegyzések a feladatokhoz:

A ráhangolódás és a reflektálás részben a feladatok teljes egészében a hallgatóknak szólnak.
A ráhangolódás feladatai a történelmi időben és térben tájékozódással kapcsolatos személyes élményeket, tapasztalatokat hívják elő, illetve a történelem tanári munkát meghatározó oktatási dokumentumok azon részeinek ismeretét mélyítik, melyek a modul témájához kapcsolódnak.
A jelentésteremtés részben szereplő feladatok elsődlegesen középiskolás diákoknak készültek, de itt a hallgatók dolgoznak velük. Ugyanis ezek megoldatásával kívánjuk őket személyes tapasztalathoz juttatni a tanítás során alkalmazott feladatok egy sajátos körében. Ezekhez a feladatokhoz kapcsolódóan a hallgatók kapnak speciális, a történelem tanári kompetenciákat fejlesztő feladatokat. Meg kell vizsgálniuk a középiskolásoknak készült feladatokat abból a szempontból, hogy azok:

- a térben és időben való tájékozódás követelményei közül melyekhez készültek,
- milyen szaktárgyi kompetenciák fejlesztését szolgálják,
- milyen kulcskompetenciákat fejlesztenek,
- milyen kognitív, személyes és szociális kompetenciákat fejlesztenek.

A folyamatábra készítésének célja, hogy a hallgatók tapasztalatot szerezzenek arról, hogy hogyan lehet és kell felkészülni arra, hogy diákjaikat olyan feladatok elé állítsák, melyek megoldását megértésdeficit nem akadályozza, illetve hogyan lehet felkészülni a tanulók segítésére, ha mégis előfordul bármelyiküknél ismeretdeficit.
A reflektáló feladatok a tudatos feladattervezés, feladatkészítés képességét fejlesztik.
Időigénye: 5 óra.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Lehetséges megoldások

R
2.

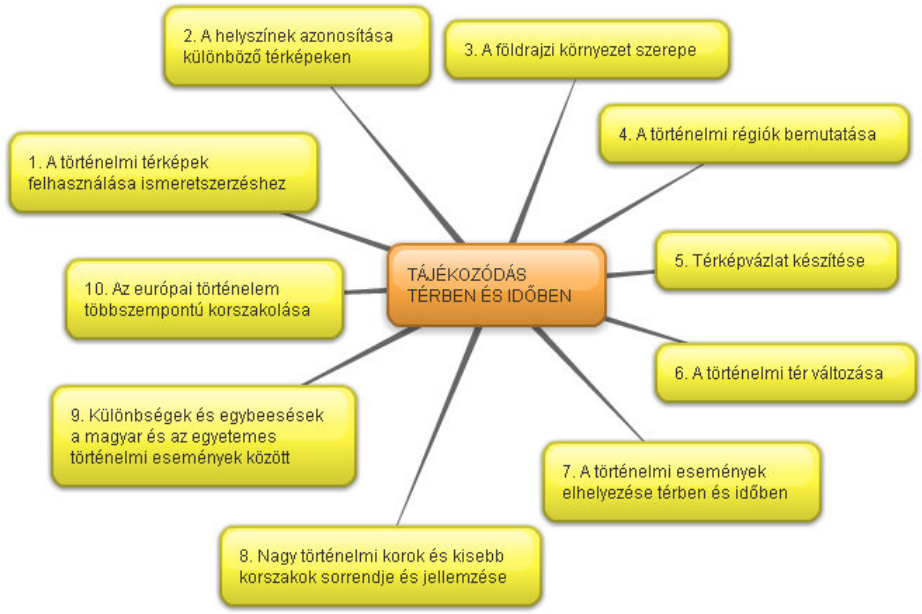

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

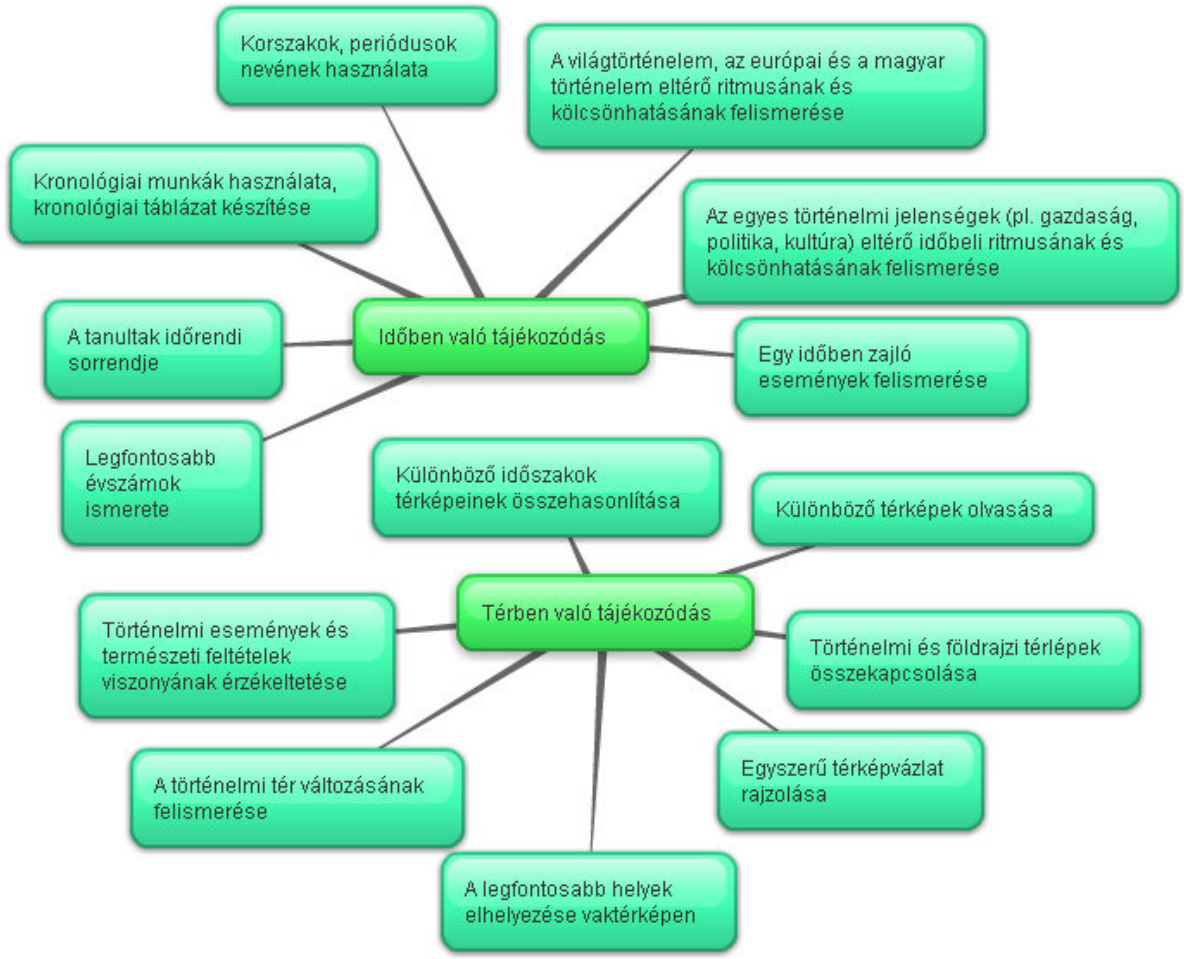

J

I. Feladatok az ókori Hellasz téma összefoglalásához

Megoldások:

1. / A:

1. b; 2. g (Kr.e. 594); 3. a; 4. d (Kr.e. 508); 5. f (Kr.e. 490); 6. h. (Kr. e. 480); 7. c; 8. j; 9. i (Kr.e. 431-404); 10. e

1. / B:

1. b; 2. d; 3. h; 4. a (Kr.e. 776, Olümpia); 5. c (Kr.e. 480 Thermopülai-szoros); 6. g; 7. i; 8. f; 9. e (Kr.e. 336-323); 10. j

2. / A

1. Olümpia (négyévente itt rendeztek ünnepi játékokat Zeusz tiszteletére); 2. Spárta (egy

sajátos társadalmi, politikai berendezkedésű katonaállam); 3. Olümposz (a görög vallás szerint ez az istenek lakhelye, legalábbis a főisteneké); 4. Thermopülai-szoros (perzsa győzelem); 5. Szalamisz (győzelem a perzsák felett); 6. Athén (az egyik leginkább ismert, demokráciájáról nevezetes polisz); 7. Marathón (győzelem a perzsák felett)

2. / B

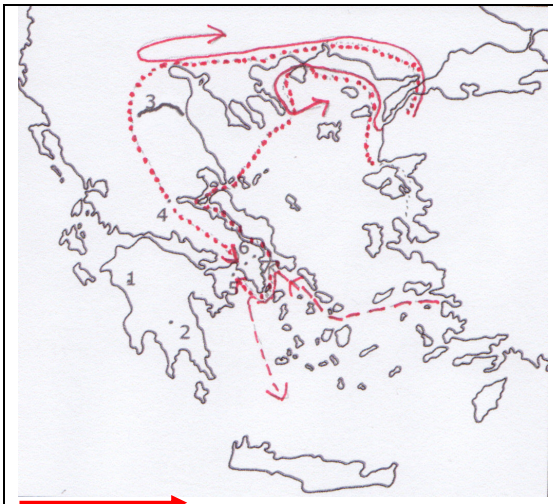

Kr.e. 492 / kénytelenek visszafordulni
Kr. e. 490 / vereség (Marathónnál)
Kr. e 480 / győzelem, majd vereség

Hallgatói csoport plusz feladatainak megoldása:

A feladatokhoz kapcsolható követelmények:

- Események időrendbe állítása
- Néhány kiemelt esemény időpontjának ismerete
- Vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszínek azonosítása
- Egyszerű térképvázlatok rajzolása

Kompetenciák fejlesztése:

- Szaktárgyi kompetenciák: források használata és értékelése; tájékozódás térben és időben; szaknyelv alkalmazása;
- Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció (a gondolatok, érzések és tények szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége (szövegértés, beszéd, olvasás és írás), valamint a megfelelő módon történő nyelvi érintkezés képessége a társadalmi és kulturális kontextusok teljes skáláján – az oktatásban és képzésben, a munkahelyen, otthon és a szabadidőben)
- Kognitív kompetencia: felfogás-megértés, sorrendbeállítás, vizualizálás
- Személyes kompetencia: pl. önbizalom, saját teljesítménnyel kapcsolatos felelősségvállalás, teljesítménymotiváció

- Páros munka esetén a szociális kompetencia: empátia, társas készségek

II. Itália a kezdeti időkben
Megoldások:
1. Itáliát mutatja be Róma alapításának idejében
2. Információk:
   - az Itáliát lakó népek és elhelyezkedésük
   - domborzati viszonyok
   - a Rómát alapító népcsoport neve, betelepedésének iránya és ideje
3. Színek, nyíl, szöveg, hegyek rajza, zöld vonalakkal kiemelt területek
4. Jelmagyarázatok: színek, zöld vonalakkal jelölés, a nyílban szöveges információ
5. Jóval tagolatlanabb partvonal → kevesebb a jó kikötésre alkalmas terület → a hajózás, kereskedelem valószínűleg kevésbé jelentős
Összefüggő síkságok → gabonatermelésre is alkalmas terület (ez jóval kevésbé jellemző a görögöknél)
Appenninek → állattartás is jelentős
6. Az Itáliát lakó népek
1. A punok: az Észak-Afrikában telephelyeket létrehozó föníciaiak utódai, a rómaiak nevezték el őket így.
2. A görögök: a nagy görög gyarmatosítás idején hoztak létre városokat a térségben. (Kr. e. 8–7. század)
3. Az etruszkok: ez idáig ismeretlen eredetű ókori nép Közép-Itáliában. Származásukról már az ókor óta számos elmélet született. Egyesek szerint Kis-Ázsiából vándoroltak be, mások szerint őslakók voltak, egy modern elmélet szerint pedig az etruszk nép a bevándorló indoeurópai népek és az őslakó mediterrán népesség egybeolvadásából jött létre. (Valószínűleg tanári közlés szükséges)
4. Az italikuszok: az indoeurópai nyelvcsaládhoz tartozó népek; közéjük tartoztak pl. a latinok, szabinok is. A történeti hagyomány szerint a latinok alapították Rómát. (Valószínűleg tanári közlés szükséges)

Hallgatói csoport plusz feladatainak megoldása:
A feladatokhoz kapcsolható követelmények:
- A térképes ábrázolás fontosabb sajátosságainak (pl. színek, szimbólumok) ismerete
- Történelmi térképek olvasása
- Feltételezések megfogalmazása és azok indoklása a földrajzi környezetnek az egyes civilizációk kialakulásában játszott szerepéről.

Kompetenciák fejlesztése:
- Szaktárgyi kompetenciák: források használata és értékelése; tájékozódás térben és időben; szaknyelv alkalmazása; eseményeket alakító tényezők feltárása
- Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció (a gondolatok, érzések és tények

szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége (szövegértés, beszéd, olvasás és írás), valamint a megfelelő módon történő nyelvi érintkezés képessége a társadalmi és kulturális kontextusok teljes skáláján – az oktatásban és képzésben, a munkahelyen, otthon és a szabadidőben)

- Kognitív kompetencia: pl. felfogás-megértés, megfigyelés, verbalizálás, kiemelés, csoportosítás, hipotézis állítása, visszaemlékezés
- Személyes kompetencia: pl. önbizalom, saját teljesítménnyel kapcsolatos felelősségvállalás, teljesítménymotiváció
- Páros munka esetén a szociális kompetencia: empátia, társas készségek

III. Magyarország 1848-49-ben

1. A forradalom

Megoldások:

1. A térképen megjelenő információk típusai: országhatárok, országok nevei, forradalmak előtti államformák, a forradalmak helyszínei, a forradalmak kitörésének időpontjai, az ipari forradalom terjedésének kiindulópontja és iránya, Angliában chartista tüntetés.

2. Lehetséges következtetések:

a. Az ipari forradalom keleti irányba terjed, s ez a gazdaságon kívül a társadalmat, az életmódot, a kultúrát, a közéletről való gondolkodást is átalakítja.

b. Az, hogy a forradalmak Európa nagy részén egymáshoz nagyon közeli időpontokban kezdődnek, arra enged következtetni, hogy európai országok társadalmait egyaránt elégedetlenségek, ellentétek jellemzik. Az egyes forradalmak terjedő híre maga is szerepet játszhat más helyszínek forradalmának kitörésében.

c. Anglia tudta leginkább kezelni a tőkés társadalom konfliktusait, itt nincs is forradalom, bár tüntetésre itt is sor kerül.

3. A kitöltött táblázat:

Forradalmak 1848 tavaszán				
Forradalmak a Habsburg Birodalmon kívül	**Forradalmak a Habsburg Birodalomban**			
	Itália	Bécs	Magyar Királyság	
			Pozsony	Pest-Buda
Palermo: január 12. Nápoly: január 27. **Párizs**: február 22. München: február 27.			Megérkezik a párizsi forradalom híre: március 1. Kossuth elkészíti felirati javaslatát: március 3. Az alsótábla elfogadja a felirati javaslatot: március 4.	

				A pesti Ellenzéki Kör tagja, Irinyi József megfogalmazza a 12 pontot: március 11. Petíciós mozgalmat szerveznek a pozsonyi reformellenzék támogatására – Kossuthékkal egyeztetve.
		Forradalom Bécsben: március 13.		
			A felsőtábla is megszavazza a felirati javaslatot: március 14.	Pestre megérkezik a bécsi forradalom híre: március 14. A Pilvax ifjai önálló cselekvésről döntenek.
			Kossuth Felirati javaslatát országgyűlési küldöttség viszi Bécsbe: március 15.	A pesti forradalom: március 15.
			István nádor az uralkodó felhatalmazásával miniszterelnökké nevezi ki Batthyány Lajost: március 17.	
Berlin: március 18.	Milánó, Velence: március 18.		Törvénykezési munka kezdődik	
			Az uralkodó szentesíti a törvényeket: április 11.	

4. / a. Az Európa több területén is kibontakozó forradalmakról érkező hírek cselekvésre ösztönözték a változások szükségességét a reformkor kezdete óta sürgetők táborát. Ez látszik abban, hogy Kossuth a párizsi forradalom hírére az 1847-ben kezdődő országgyűlés elé tárja a legfontosabb reformokról szóló felirati javaslatát, illetve abban, ahogyan a pesti radikálisok a bécsi forradalom hírére önálló cselekvésre szánják magukat.
4. / b. A bécsi udvar elfogadja a rendi országgyűlés javaslatait, együttműködővé válik.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500
KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800
TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Valószínűleg azért, mert a Habsburg Birodalmon kívüli, majd a birodalomban is jelentkező forradalmi események félelmet váltanak ki, engedményekre kényszerítik, illetve mert a magyar események alapvetően a hagyományos hatalmi keretek között, a nemesség irányításával zajlanak.

4. / c. A pozsonyi és pesti reformerek együttműködnek. A pesti események az ingadozó, határozatlan nemességet a már korábban megfogalmazott reformok azonnali végrehajtása mellé állítják. Az eseményeket a pozsonyi országgyűlés kézben tartja.

2.

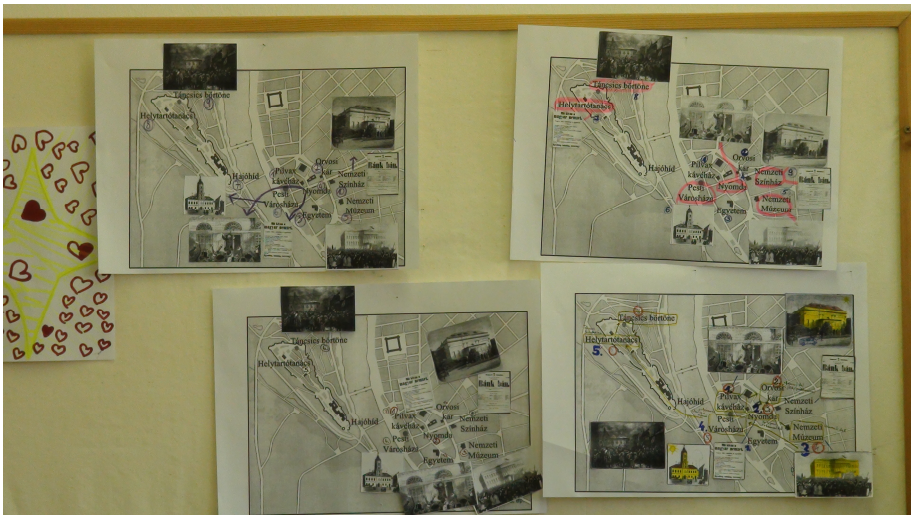

A helyszínek sorrendje:
1. Pilvax kávéház, 2. Orvosi Kar, 3. Egyetem, 4. Nyomda, 5. Nemzeti Múzeum,
6. Pesti Városháza, 7. Helytartótanács (Vár), 8. Táncsics börtöne, 9. Nemzeti Színház

Hallgatói csoport plusz feladatainak megoldása:

A feladatokhoz kapcsolható követelmények:

- Történelmi térképek olvasása, azokból következtetések megfogalmazása
- Az idő ábrázolása vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése
- A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem és a helytörténet eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése
- Az egyetemes és a magyar történelem felsorolt eseményeiből azok felismerése, amelyek időbeli közelség vagy valamilyen összefüggés alapján egymáshoz kapcsolhatók

Kompetenciák fejlesztése:

- Szaktárgyi kompetenciák: források használata és értékelése; tájékozódás térben és időben; szaknyelv alkalmazása; eseményeket alakító tényezők feltárása
- Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció (a gondolatok, érzések és tények szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége

(szövegértés, beszéd, olvasás és írás), valamint a megfelelő módon történő nyelvi érintkezés képessége a társadalmi és kulturális kontextusok teljes skáláján – az oktatásban és képzésben, a munkahelyen, otthon és a szabadidőben)

- Kognitív kompetencia: felfogás-megértés, visszaemlékezés, verbalizálás, hipotézis felállítása, szemléltetésre való képesség, példahozás, érvelés, sorrendbeállítás
- Személyes kompetencia (pl. önbizalom, saját teljesítménnyel kapcsolatos felelősségvállalás, teljesítménymotiváció)
- Csoportmunka esetén a szociális kompetencia (empátia, társas készségek)

3. A szabadságharc
Megoldások
A.

A térkép számai	A számokkal jelölt helyek nevei	A helyszíneken zajló csata ideje	A csata eredménye
1.	Pákozd	1848. IX. 29.	A Jellačić vezette horvát (de császári zászlók alatt érkező) sereg felett a magyarok Móga vezetésével győzelmet aratnak; Jellačić seregeivel Győr felé osztrák területre vonul
2.	Ozora	1848. X. 7.	Jellačić mellékseregét a népfelkelőkből, nemzetőrökből álló magyarok fegyverletételre kényszerítik
3.	Schwechat	1848. X. 30.	A Lajtát átlépve a bécsi forradalom megsegítésére érkező magyar seregek vereséget szenvednek Windisch- Grätz és Jellačić seregeitől

B.

1. A december 2-án lemondatott V. Ferdinánd helyére lépő Ferenc József rendeli el az általános támadást.

2-3-4.

A térkép számai	A számokkal jelölt helyek nevei	A történelmi helyszínekhez kapcsolódó csaták, illetve az egyéb helyszínek jelentősége
4.	Mór	1848. XII. 30-án Perczel Mór vereséget szenved a császári csapatoktól.
5.	Vác	Itt adja ki 1849. I. 5-én Görgei Artúr, a magyar seregek főparancsnoka a hadsereg számára azt a nyilatkozatot, mellyel igyekszik az egykori császári és királyi tisztek egyre nagyobb számú távozását megállítani.
6.	Branyiszkói-hágó	A magyar sereg gyengesége miatt csatát egyelőre nem vállaló Görgei a Felvidékre visszavont seregét megerősítve 1849. II. 5-én áttör a hágón, s így elindulhat dél felé, hogy a Tiszánál a magyar katonai erők egyesülhessenek.
7.	Kassa	A Galícia felől támadó császáriak győzelme 1849. január elején
8.	Kápolna	A koncentrált magyar főerők ellentámadása. A csata 1849. II. 26-27-én császári győzelemmel ért véget.
9.	Szolnok	Perczel sikeresen akadályozza meg a császári csapatok átkelését a Tiszán, így védelmet biztosít a Debrecenbe költözött országgyűlésnek és kormánynak.
10.	Pest-Buda	Az 1848 áprilisában a magyar politikai hatalom központjává vált, 1848 decemberének végén azonban császári kézre került.
11.	Debrecen	Pest-Buda feladását követően a magyar kormány és országgyűlés új központja.

C.

1. 12. – Kolozsvár; 13. – Gálfalva; 14. – Nagyszeben; 15. – Piski; 16. – Nagyvárad
Nagyvárad a hadiipar központjaként működik.

2. A harcok 1848 őszétől 1849 tavaszáig folytak.

3. Az ott állomásozó császári csapatokkal, a császáriak mellé állt román parasztokkal, határőrökkel és kisebb orosz erőkkel.

4. Kezdetben a székely felkelés állt ellen, később Kossuth József Bem lengyel tábornokot állította az erdélyi magyar erők élére. Március elejére sikerült Erdélyt magyar ellenőrzés alá vonni.
5. A győzelmek eredményeként a debreceni kormányzatnak nem kell hátbatámadástól tartania.

D.
1. A 9; B 2; C 11; D 7; E 4; F 10; G 8; H 6; I 5; J 1; K 3
2. A tavaszi hadjárathoz kapcsolódó helyszínek: Isaszeg, Vác, Nagysalló, Komárom, Buda, Debrecen. A szabadságharc utolsó időszakához kapcsolódó helyszínek: Komárom, Szeged, Arad, Segesvár, Temesvár, Világos
3. A tavaszi hadjárat 1849. április elejétől május 21-ig, Buda visszavételéig tartott.
4. Görgei javaslatára a kormány először a magyar főseregetet Komárom környékére kívánta összevonni, hogy még az orosz főerők megérkezése előtt vereséget mérjenek az osztrákokra. Néhány nap múlva, ezt felülbírálva, Szegedet jelölik ki az összpontosítás helyéül.

Hallgatói csoport plusz feladatainak megoldása:
A feladatokhoz kapcsolható követelmények:
- A térképes ábrázolás fontosabb sajátosságainak (pl. színek, szimbólumok) ismerete
- Történelmi térképek olvasása
- Vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszínek azonosítása
- Néhány kiemelt esemény időpontjának ismerete
- Eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezése

Kompetenciák fejlesztése:
- Szaktárgyi kompetenciák: források használata és értékelése; tájékozódás térben és időben; szaknyelv alkalmazása; eseményeket alakító tényezők feltárása
- Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció (a gondolatok, érzések és tények szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége (szövegértés, beszéd, olvasás és írás), valamint a megfelelő módon történő nyelvi érintkezés képessége a társadalmi és kulturális kontextusok teljes skáláján – az oktatásban és képzésben, a munkahelyen, otthon és a szabadidőben)
- Kognitív kompetencia: felfogás-megértés, megfigyelés, szemléltetésre való képesség, következtetés
- Személyes kompetencia ((pl. önbizalom, saját teljesítménnyel kapcsolatos felelősségvállalás, teljesítménymotiváció)
- Páros és csoportmunka esetén a szociális kompetencia (empátia, társas készségek)

IV. Magyarország határainak változása a 20. században
Megoldások:

1. Magyarország az Osztrák-Magyar Monarchiában az első világháború előtt

1. 1867-ben Ausztria és Magyarország
2. Az osztrák rész nagy történelmi részei: osztrák örökös tartományok, a valamikori cseh királysághoz tartozó területek, Galícia, Bukovina.
3. Horvát-Szlavónország területi autonómiával rendelkezik a Magyar Királyságon belül.
4. A legkésőbbi időpontban Bosznia-Hercegovina vált az Osztrák-Magyar Monarchia részévé.
5. Bosznia-Hercegovinát az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közösen kebelezte be
Az e területet jelző színhez a jelmagyarázat helyesen: közösen irányított terület.

2. Az Osztrák-Magyar monarchia etnikai helyzete

1. Az Osztrák-Magyar Monarchia soknemzetiségű állam, melyben ráadásul az etnikumok keverten helyezkednek el. Az osztrák részre a kevertség kevésbé jellemző.
2. Ez az állapot az osztrákok uralta részeknél a területszerzéseknek volt köszönhető, a Magyar Királyságban viszont más alakította ki ezt a helyzetet. Területe ugyanis nem nőtt, viszont az elpusztult magyar lakosság pótlására több hullámban is fogadott, esetenként hívott be határain túlról etnikumokat, a legnagyobb mértékben a 18. században.
3. A győztesek számára az első világháborút lezáró békeszerződésekben a területelcsatolások kapcsán az etnikai elv szolgált egy fontos érvként – csak a nem magyar etnikumok szempontjait érvényesítve.
4. Az első világháború után. A magyar békedelegáció ezt a térképet is felhasználta, amikor a békeszerződés tervezete kapcsán annak elfogadhatatlanságát kívánta érvekkel, többek közt etnikai érvekkel alátámasztani. Eredményt nem sikerült elérniük.
5. Lakatlan területeket is jelöl, illetve a magyar etnikumot a többitől erősebben elütő vörös színnel jelöli. Az ábrázolásnak ez a módszere szembetűnően jelzi, mennyire igazságtalanok nemzetiségi szempontból a magyar békeszerződés tervezetében meghúzott határok.

3. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása és a trianoni békeszerződés területi következményei

1. Ausztria, Magyarország, az ekkor létrejövő Csehszlovákia, és Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, Románia és a hosszú idő után ismét létrehozott Lengyelország.
2. 1920. június 4-én a versailles-i Trianon-kastélyban.
3. Ausztria: Burgenland. Csehszlovákia: Felvidék. Románia: Erdély a Partiummal, a Bánát keleti fele. Szerb-Horvát-Szlovén Királyság: Bánát nyugati fele, Bácska, Baranya-háromszög. Muraköz, Muravidék.
4. Sopront és környékét az 1921-es népszavazással.

4. A Horthy-korszak revíziós eredményei

1.

A térkép számai	Melyik országhoz tartozott a terület az első világháború után?	Mikor szerezte vissza Magyarország? (a revíziós eredmény ideje)	A visszaszerzett terület neve	A revízió módja
1.	Csehszlovákia	1938. nov. 2.	Felvidék és Kárpátalja déli sávja	I. bécsi döntés
2.	Jugoszlávia	1941. ápr.	Délvidék: Bácska, Baranya-háromszög. Muraköz, Muravidék	Németország kérésére Magyarország csatlakozik a Jugoszlávia elleni támadáshoz.
3.	Románia	1940. aug. 30.	Észak-Erdély, Székelyföld	II. bécsi döntés
4.	Csehszlovákia	1939. márc.	Kárpátalja	Csehszlovákia feldarabolásakor Magyarország önálló lépéssel katonai ellenőrzés alá vonja.

2.

A: Ausztria – már nem létezik önálló államként, mert 1938 márciusában Hitler a Német Birodalomhoz csatolta (anschluss).

B: Csehszlovákia – az első bécsi döntéskor Hitler már nemzetközi jóváhagyással (müncheni konferencia 1938 szeptembere) megszerezte tőle a Szudéta-vidéket; Kárpátalja megszállásával egy időben történt meg feldarabolása, önállóságának megszüntetése (Németország bekebelezte a cseh területeket, s támogatásával létrejött a németbarát önálló Szlovákia).

C: Jugoszlávia – időleges megszűnés a délvidéki területek megszerzésekor történik. Horvátország kikiáltja függetlenségét, s együttműködik a németekkel; a többi része német megszállás alá kerül (természetesen Délvidék kivételével).

D: Románia – Magyarországhoz hasonlóan Németország szövetségese.

E. Lengyelország. Ez a kakukktojás, mert nem volt Magyarországgal közös határa. (1939

szeptemberében megtörténik negyedik felosztása: Németország és a Szovjetunió osztoznak rajta.)

Hallgatói csoport plusz feladatainak megoldása:
A feladatokhoz kapcsolható követelmények:

- A térképes ábrázolás fontosabb sajátosságainak (pl. színek, szimbólumok) ismerete
- Történelmi térképek olvasása
- Vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszínek azonosítása
- Néhány kiemelt esemény időpontjának ismerete
- Eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezése
- A történelmi tér változásainak ismerete (Legyen képes a történelmi régiók, államok határainak változását indokolni. Legyen képes értelmezni és összehasonlítani az ugyanazon régiót, államalakulatot, vagy népet bemutató, különböző korokat ábrázoló térképeket és térképvázlatokat.

Egyéb kompetenciák fejlesztése:

- Szaktárgyi kompetenciák: források használata és értékelése; tájékozódás térben és időben; szaknyelv alkalmazása; eseményeket alakító tényezők feltárása
- Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció (a gondolatok, érzések és tények szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége (szövegértés, beszéd, olvasás és írás), valamint a megfelelő módon történő nyelvi érintkezés képessége a társadalmi és kulturális kontextusok teljes skáláján – az oktatásban és képzésben, a munkahelyen, otthon és a szabadidőben)
- Kognitív kompetencia: felfogás-megértés, visszaemlékezés, megfigyelés, verbalizálás, adatok kiértékelése – feldolgozása, okok feltárása
- Személyes kompetencia: pl. önbizalom, saját teljesítménnyel kapcsolatos felelősségvállalás, teljesítménymotiváció
- Csoportmunka esetén a szociális kompetencia: empátia, társas készségek

V. Történelmi korszakok
A középkor virágzó és kései szakasza: 1,2,4,6,10.
Kora újkor: 3,5,7,8,9,11.
VI. Közép-Európa sajátosságai
1. Az érett középkor végén mutatja Közép-Európát a térkép. Az államok nevei, határai és a Német Lovagrend 1226-os megtelepedési ideje ad segítséget az időbeli tájékozódáshoz.
2. A társadalmi sajátosság (rendiség), az iparszervezeti forma (céhes keretek) és kereszténység két egyházának határa a fő szempontok.
3. A városiasodás mértéke is fontos szempont.
4. Közép-Európában a rendi társadalom kialakulása, a céhek megjelenése és terjedése, az önkormányzattal rendelkező városok megjelenése és a katolikus kereszténység azt mutatja, hogy társadalmilag, gazdaságilag, kulturálisan hasonlít Nyugat-Európához, bár annak

jellegzetességei bizonyos időbeli késéssel jelennek meg, illetve mélységük is elmarad Nyugat-Európától. Kelet-Európa ugyanekkor egészen sajátos utat jár.

Hallgatói csoportok plusz feladatainak megoldása:

A feladatokhoz kapcsolható követelmények:

- V. feladat / A nagy történelmi korok és kisebb korszakok sorrendjének megállapítása, jellemzőik kiválasztása felsorolásból
- VI. feladat / Történelmi térképvázlat és más segédlet (pl. források, kulcsszavak, szempontok) alapján a korszak történelmi régióinak jellemzése

Kompetenciák fejlesztése:

- Szaktárgyi kompetenciák: források használata és értékelése; tájékozódás térben és időben; szaknyelv alkalmazása; eseményeket alakító tényezők feltárása
- Kulcskompetenciák: anyanyelvi kommunikáció (a gondolatok, érzések és tények szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége (szövegértés, beszéd, olvasás és írás), valamint a megfelelő módon történő nyelvi érintkezés képessége a társadalmi és kulturális kontextusok teljes skáláján – az oktatásban és képzésben, a munkahelyen, otthon és a szabadidőben)
- Kognitív kompetencia: felfogás-megértés, csoportosítás, verbalizálás, visszaemlékezés, sorrendbeállítás, elválasztás-elkülönítés
- Személyes kompetencia: pl. önbizalom, saját teljesítménnyel kapcsolatos felelősségvállalás, teljesítménymotiváció

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Lehetséges megoldás az egyik feladat megoldása közben lezajló gondolkodási folyamat folyamatábrán történő rögzítéséről:

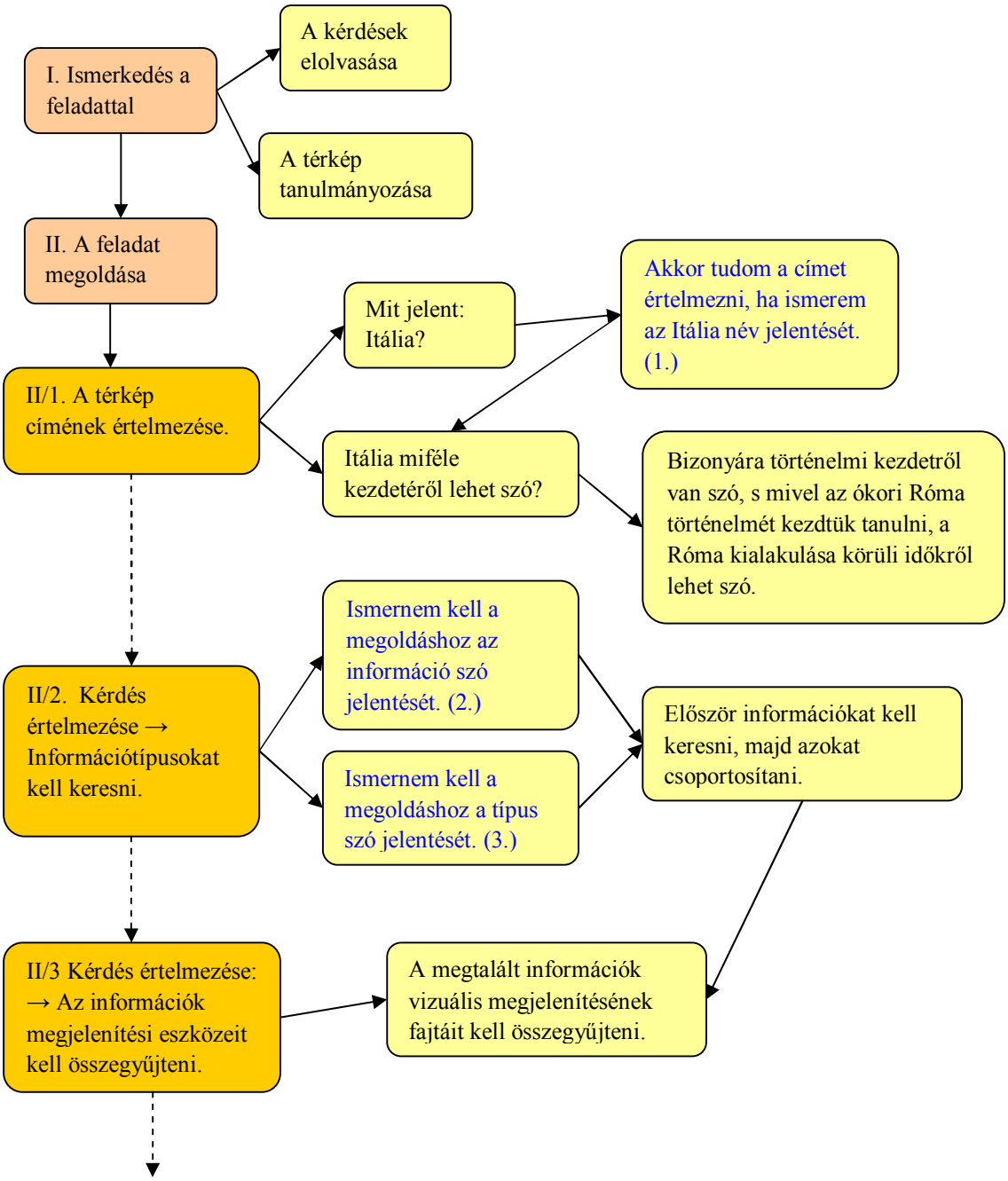

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS
H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

KAPOSVÁRI EGYETEM
H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

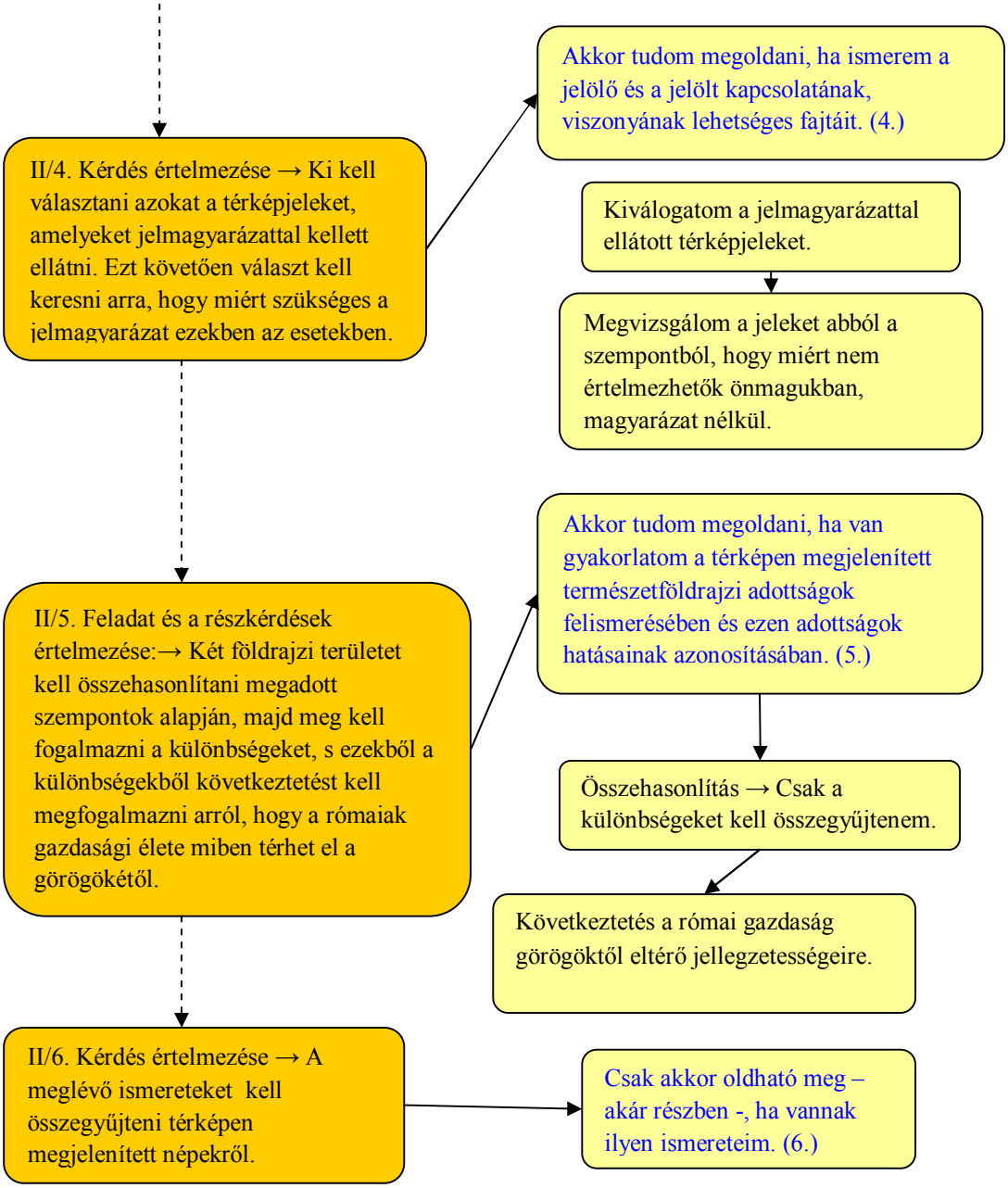

A folyamatábrában kék betűszínnel jelzett esetekben lehet ismeretdeficit. Az utolsó esetben ez természetes. Ez vezet át az új anyagrész feldolgozásához.
Érdemes azt kérni a diákoktól, hogy a feladat áttekintése után jelezzék, ha a feladat bármely részének megértésével problémájuk van. Esetleg a lehetséges nehézségekre rákérdezhetünk. Az ismeretdeficitek kezelésénél elsődlegesen az osztály más tagjainak ismereteire támaszkodjunk! Ha senki nem tud közülük segíteni, akkor rosszul mértük fel tudásszintjüket, illetve nem terveztünk körültekintően. Ennél a feladatnál az utolsó részfeladatot nagy valószínűséggel csak részben (a már tanult népeknél: görögök, ha korábban Föníciánál tanítottuk, akkor a punok is) tudnak válaszolni a diákok. Ez azonban nem okoz gondot, ha a ráhangolódás után ezzel vezetünk át az új anyagrész feldolgozásához.

R

1. A térkép típusának (korabeli, későbbi; politikai, gazdasági, vallási, kulturális, demográfiai stb.) feltárása. A történelmi korszak és a történelmi tér azonosítása. A jelrendszer, színek, szimbólumok, méretarány feltárása. A térképen megjelenő információk összegyűjtése, rendszerezése.

2. Lehetséges megoldások

A. Az ipari forradalom első, klasszikus szakasza Angliában / ráhangolódás Milyen típusú információk gyűjthetők az „a” és a „b” térképről?

1. Az „a” térképen megjelenített adatok közül melyek azok, amelyek segítették az ipari forradalom kibontakozását?
2. Milyen találmányok segítették a klasszikus ipari forradalom kialakulását?
3. Mire következtettek a legjelentősebb találmányok számát és feltalálóik származását bemutató adatokból?
4. A „b” térkép adatai alapján fogalmazzátok meg, hogy milyen következményei voltak az ipari forradalomnak az angol gazdaságra, népességre, településszerkezetre és társadalomra!
5. Időben mikorra tehető az ipari forradalom kibontakozásának kezdete a térképek információi alapján? Érvelj véleményed mellett!

B. Reformáció és katolikus megújulás Magyarországon / a kora újkori történelem összefoglalásakor Milyen típusú információkat találsz a térképeken a témához kapcsolódóan?

1. Milyen fontos kérdésre nem ad választ az „a” térkép a reformációval kapcsolatban? A hiányzó információ hogyan jelenik meg a „b” térképen?
2. Milyen kulturális hatásai voltak a reformáció terjedésének?
3. Keressetek magyarázatokat az egyes területek protestáns vallásgyakorlásának eltérő mértékű szabadságára! Milyen tendenciát látsz a két térképet összehasonlítva?
4. Milyen területen mutatható ki, hogy a katolikus egyház átvett, tanult bizonyos

módszereket, eszközöket a protestánsoktól? Állításodat érvekkel támaszd alá!

5. Melyik a vallásilag leginkább sokszínű országrész a korszakban? Válaszodat indokold!

Lehetséges pókhálóábra:

7. Fejlesztő értékelés:

A megoldások során készített folyamatábrák a tanárjelöltek azon képességét erősítik, mellyel a diákok szemszögéből is átgondolják a feladatmegoldást, s így képessé válnak arra, hogy a feladatkészítésnél figyelembe vegyék a diákok azon tudásszintjét, melyre építhetnek, illetve felkészüljenek arra, hogy miként kezelhetik egyes diákjaik lehetséges ismeretdeficitjét, mely akadályozná őket a feladatmegoldásban.
A feladatkészítésnél készített pókhálóábrák összehasonlítása erősíti a tanórai munka, a feladatkészítés körültekintő, céltudatos tervezésének felismerését, illetve megerősítését.
A kilépőkártya kitöltése a munkafolyamat végiggondolására ösztönöz, s segítségével tudatosítható, hogy mennyiben változott a hallgató szemlélete a téma fontosságáról, illetve, hogy mennyiben bővültek módszertani, technikai ismeretei a konkrét kompetenciafejlesztési területtel kapcsolatban.

8. Felhasználható irodalom:

1. Kerettantervi követelmények (történelem): http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:SfAkfHjXbH8J:www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/kerettanterv/korrekturas/gimnazium/g02_tortenelem.doc+kerettantervi+k%C3%B6vetelm%C3%A9nyek+t%C3%B6rt%C3%A9nelem&hl=hu&gl=hu&pid=bl&srcid=ADGEESgLfFdYd_guXL0TZAUJw9JOuxVAnKs1KZLkT7hwJNzWK3svm7NMxPuj_hMhLFPlJNC-lt5uUNLmIzNO2t5onHQJdpgggSCkBxzByjwbxB-PoPjSBZLu75g-BhaN2dXuE50tXOtq&sig=AHIEtbQpuku6xPGfQphEAKxZGcgtjtJNhg
2. A 2010. január 1-jétől hatályos, Az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.) OM rendelet: http://www.oh.gov.hu/letolt/okev/doc/erettsegi_40_2002_201001/tortenelem_vk_2010.pdf
3. Nemzeti alaptanterv: http://www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/nat_070926.pdf
4. www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2010/05/szaray-miklos-a-terkep-szerepe-es-elemzese-a-tortenelemoran/